

Edukacja medialna w nowej podstawie programowej kształcenia ogólnego

Media education curriculum contained in
the new curriculum of general education

Piotr Drzewiecki

W 2008 roku Minister Edukacji Narodowej ogłosiła nową podstawę programową kształcenia ogólnego. Zgodnie z rozporządzeniem¹ nowa podstawa obowiązuje pierwsze roczniki szkół podstawowych i gimnazjalnych począwszy od roku szkolnego 2009/2010, a w szkołach ponadgimnazjalnych ma obowiązywać pierwsze roczniki od r. szk. 2012/2013². Nauczanie w innych klasach ma być prowadzone w oparciu o dotychczasową podstawę programową³ aż do ukończenia przez uczniów edukacji na danym etapie. Dyrektorzy szkół mogą jednak, po otrzymaniu pozytywnej opinii rady pedagogicznej, prowadzić w oparciu o nową podstawę programową nauczanie języka obcego, wychowania fizycznego i etyki w wyższych klasach. W polskim prawie oświatowym podstawa programowa określa obowiązkowe na danym etapie edukacyjnym treści nauczania oraz umiejętności, które muszą być uwzględnione w programie nauczania. Podstawa określa również kryteria ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych⁴.

Przedmiotem krytycznej analizy będą zapisy dotyczące edukacji medialnej w nowych podstawach programowych. Nastąpiła tutaj znacząca zmiana, ponieważ w świetle nowych zapisów, zrezygnowano z tzw. ścieżek edukacyjnych, wprowadzonych w 1999 roku, w tym również ze ścieżki edukacja czytelnicza i medialna. W nowej podstawie programowej nie ma w jednym fragmencie określonych celów, zadań szkoły i treści kształcenia dla edukacji medialnej. Zaproponowano jednak nowe rozwiązania i zapisy przyjmując model nauczania edukacji medialnej w ramach różnych przedmiotów szkolnych, głównie wiedzy o społeczeństwie i wiedzy

1 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r. nr 4, póź. 17.

2 Por. tamże, § 6 - 7.

3 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z dnia 9 maja 2002 r. nr 51, póź. 458, z późn. zm.

4 Podstawa programowa. Wikipedia, http://pl.wikipedia.org/wiki/Podstawa_programowa (dostęp 23.03.2010).

o kulturze. W przypadku tych dwu wymienionych przedmiotów program dotychczasowej edukacji czytelniczej i medialnej w znacznej mierze pokrywa się z nowo projektowanym programem przedmiotów.

Istnieje jednak możliwość prowadzenia edukacji medialnej jako odrębnego przedmiotu, co postulują niektóre środowiska oświatowe w Polsce. Dużą rolę mogą odegrać tutaj dyrektorzy szkół i szkolne rady pedagogicznej, posiadający względnie dużą autonomię w kierowaniu placówkami.

1. Rezygnacja ze ścieżki edukacja czytelnicza i medialna

Ścieżki edukacyjne były realizowanym w ramach nauczania różnych przedmiotów lub w postaci odrębnych zajęć programem wychowawczym i edukacyjnym. Jedną ze ścieżek była edukacja czytelnicza i medialna, z określoną w odrębnym fragmencie szczegółową podstawą programową. Oprócz niej funkcjonowały również ścieżki z edukacji ekologicznej, prozdrowotnej, europejskiej czy filozoficznej⁵.

W okresie przejściowym reformy ścieżki edukacyjne nadal mogą być kontynuowane w ramach godzin do dyspozycji dyrektora szkoły. Jak jednak informuje Ministerstwo: nowa podstawa programowa nie zawiera na żadnym etapie edukacyjnym dotychczasowych ścieżek edukacyjnych, ponieważ ich treści zostały uwzględnione w podstawie programowej poszczególnych zajęć edukacyjnych⁶. Zanim przystąpimy do krytycznej analizy zapisów dotyczących edukacji medialnej w nowej podstawie programowej przeprowadzimy analizę zapisów podstawy programowej dla ścieżki edukacja czytelnicza i medialna z 2002 roku.

Podstawa programowa określa dla edukacji czytelniczej i medialnej cele kształcenia, zadania szkoły, treści nauczania oraz formułuje przewidywane osiągnięcia uczniów. Syntetycznie cele kształcenia w zakresie edukacji medialnej możemy określić jako:

- przygotowanie do pracy z informacją,
- rozwijanie krytycyzmu i świadomości odbiorczej,
- rozumienie mediów i ochrona kultury narodowej przed globalizacją⁷.

Istotne wydaje się również uwypuklenie edukacji czytelniczej w nazwie ścieżki. Z jednej strony możemy słusznie twierdzić, że czytanie jest również formą odbioru mediów, podobnie jak książka jest uznawana za medium masowego komunikowania.

⁵ Ścieżki edukacyjne, Wikipedia, http://pl.wikipedia.org/wiki/Ścieżki_edukacyjne (dostęp 23.03.2010).

⁶ Ramowe plany nauczania - komentarz - Godziny do dyspozycji dyrektora szkoły. Reforma Programowa MEN, <http://www.reformaprogramovva.men.gov.pl/dla-zaradzajacych-szkola/ramowe-plany-nauczania/^amowe-plany-nauczania-komentarze/godziny-dyrektorskie/> (dostęp 23.03.2010).

⁷ Zob. szczegółowe zapisy podstawy programowej dla ścieżki edukacja czytelnicza i medialna: *Podstawy programowe dla edukacji medialnej z 2002 roku*, Press Cafe, http://www.presscafe.eu/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=6&Itemid=276 (24.03.2010).

Akcent na edukację czytelną wskazuje na jej priorytet wśród celów kształcenia. Najpierw wychowujemy do słowa, potem do kultury mediów audiowizualnych⁸.

Co do zadań współczesna szkoła ma przede wszystkim:

- kształcić właściwe nawyki czytelnicze i medialne,
- uczyć i umożliwiać uczniom samodzielność w wyszukiwaniu informacji,
- zachęcać do twórczości medialnej.

Co do treści, dobrze jeśli uczniowie zapoznają się z:

- wybranymi zagadnieniami z historii mediów, teorii komunikowania i semiotyki. Przedmiotem objęte są zarówno media tradycyjne (książka) jak i nowoczesne (Internet).
- wybranymi społecznymi, kulturowymi i psychologicznymi aspektami funkcjonowania mediów. Można tutaj wymienić takie zagadnienia jak zjawisko globalizacji, mechanizmy perswazji medialnej w reklamie, potrzeba mediów publicznych.
- elementami warsztatu dziennikarskiego i innych zawodów związanych ze środkami przekazu - reżyseria.

Szkolna edukacja medialna obejmuje zarówno kształcenie praktycznych umiejętności (informacyjnych, komunikacyjnych, medialnych) jak i zdobywanie wiedzy o mediach i współczesnej kulturze. Przewidywane osiągnięcia ucznia obejmują zarówno praktykę medialną jak i teorię mediów.

Tak jak było powiedziane nowa reforma programowa nie przewiduje kontynuacji ścieżek edukacyjnych. Jej treści zostały uwzględnione w programie innych przedmiotów i w nowej teleologii kształcenia. W jaki sposób ma być obecnie realizowana edukacja medialna? Jakie konkretne zapisy możemy wskazać?

2. Zachęta do edukacji medialnej w preambule podstawy programowej

W preambule nowej podstawy programowej umieszczono następujące zdanie: *Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają we współczesnym świecie coraz większą rolę, zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi wychowaniu swoich uczniów do ich właściwego odbioru i wykorzystania, czyli edukacji medialnej.* Zapis ten odnajdujemy zarówno w załączniku określającym podstawę programową dla szkoły podstawowej, gimnazjum jak i szkoły ponadgimnazjalnej⁹. Z jednej strony stanowi o szczególnym statusie edukacji medialnej w nowym programie nauczania. Z drugiej - budzi wątpliwości. W jaki sposób zachęta i zalecenie edukacji medialnej ma być realizowane w praktyce i kto powinien przede wszystkim zajmować się jej realizacją?

⁸ Szerzej piszę o tym w książce *Renesans słowa. Wychowanie do logosfery w kulturze audiowizualnej*, Toruń: Adam Marszałek 2009, s.164n.

⁹ Zob. zał. 2 i zał. 4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej..., dok. cyt.

Zapis podkreśla, że media odgrywają znaczącą rolę w społeczeństwie i życiu osobistym uczniów i że stanowi to również ważny temat współczesnej edukacji szkolnej. Zastrzeżenia budzi jednak sformułowanie: *każdy nauczyciel*. Problem stanowi tutaj stopień kompetencji medialnej nauczycieli. Zakłada się zatem, że każdy nauczyciel jest kompetentny jako wychowawca do mediów czy edukator medialny. Ogólny charakter ma również *formuła: powinien poświęcić dużo uwagi*. Jest ona bardzo nie precyzyjna, nie określa np. ile godzin lekcyjnych ma być temu poświęconych, w jaki sposób nauczyciel ma poświęcać uwagę tematyce mediów w ramach swoich zajęć. Powyższy zapis w preambule można odbierać jako zbyt ogólną zachętę czy zalecenie bez określenia konkretnych działań edukacyjnych. Właściwie jest za to definiowana edukacja medialna, niekiedy błędnie utożsamiana z wykorzystaniem mediów w edukacji czy edukacja przez media. Jest tutaj mowa o wychowaniu do odbioru i korzystania z mediów. Uwzględnia to również charakter nowych mediów, w których odbiorca staje się również współtwórcą przekazów medialnych, stąd nowa formuła korzystanie w miejsce samego tylko odbioru.

Charakter preambuły ma postać ogólnego wprowadzenia i zachęty, stąd być może tak ogólny zapis. Czy jednak elementy edukacji medialnej zostały uwzględnione w celach kształcenia i programie innych przedmiotów, tak żeby każdy nauczyciel mógł poświęcić tym zagadnieniom odpowiedni dużo uwagi?

3. Edukacja medialna a cele kształcenia ogólnego i umiejętności uczniów

Analizując cele kształcenia i pożądane umiejętności uczniów można powiedzieć, że cała podstawa programowa ma charakter edukacyjno-medialny. Szerokie rozumienie edukacji medialnej obejmuje nie tylko krytyczny odbiór i korzystanie z mediów czy świadomość społecznej roli środków przekazu, ale również kształcenie umiejętności informacyjnych, komunikacyjnych i medialnych. Edukacja medialna to kształcenie mówienia, pisania, czytania, komunikowania interpersonalnego, odbioru mediów, ale również kształcenie metodyki uczenia się, doskonalenie myślenia. Można powiedzieć, że edukacja medialna stanowi nową propozycję starożytnego i średniowiecznego trivium, przygotowania ucznia do zdobywania dalszej wiedzy: logicznego myślenia, wypowiedzania swoich myśli i prowadzenia dialogu. W celach kształcenia zaakcentowano przede wszystkim takich właśnie umiejętności, którymi ma charakteryzować się uczeń po zakończeniu kolejnych etapów edukacji.

Jedną z najważniejszych umiejętności, jakie ma osiąść uczeń po ukończeniu szkoły, jest czytanie. Rozumiane zarówno jako prosta czynność jak i jako umiejętność zrozumienia, wykorzystania i refleksyjnego przetworzenia tekstów, w tym tekstów kultury, w zakresie umożliwiającym sprawne zdobywanie dalszej wiedzy oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa (I i II etap kształcenia). Rozumiane jako umiejętność zrozumienia, wykorzystania i refleksyjnego przetworzenia tek-

stów, w tym tekstów kultury, prowadzące do osiągnięcia własnych celów, rozwoju osobowego oraz uczestnictwa w życiu społeczeństwa (III i IV). W obu definicjach podkreślono związaną z czytaniem umiejętność rozumienia przekazów oraz umiejętność refleksji - rozumowanie nad przekazem. Podkreślono, że umiejętność czytania i rozumienia tekstów jest przygotowaniem do życia w społeczeństwie i metodą realizacji własnych celów. Ta grupa celów ma związek z kształceniem umiejętności myślenia, określonym w podstawie jako myślenie matematyczne i naukowe. Myślenie naukowe to umiejętność wykorzystania wiedzy o charakterze naukowym do identyfikowania i rozwiązywania problemów, a także formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody lub społeczeństwa (etapy III i IV). Szkoła ma zatem uczyć samodzielnego myślenia i rozwiązywania problemów.

W podstawie programowej jest mowa o kształceniu umiejętności komunikowania. Na wszystkich etapach kształcenia dookreślono, że chodzi o umiejętność komunikowania się, zarówno w języku ojczystym, jak i w języku obcym. Istotną grupę celów stanowią umiejętności informacyjne. Dla I i II etapu jest mowa o umiejętności posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi, także dla wyszukiwania i korzystania z informacji. Dla etapów III i IV o umiejętności sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi.

Ważną grupą celów i umiejętności są te związane z metodyką uczenia się. Umiejętność uczenia się to sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji (etapy I i II), rozpoznawania własnych potrzeb edukacyjnych (III i IV). Jest tutaj również mowa o umiejętności wyszukiwania, selekcjonowania i krytycznej analizy informacji, ściśle związanej z edukacją medialną (III i IV).

Można zatem powiedzieć, że: edukacja medialna w nowej podstawie programowej staje się formą i wizją odnowy całej edukacji szkolnej. Najważniejsze umiejętności, które zdobywa uczeń podczas nauki w szkole to te, które są związane z komunikacją, informacją, rozumieniem, samodzielnym myśleniem i zdobywaniem wiedzy. W jaki sposób ten edukacyjno-medialny charakter podstawy programowej został podkreślony w programie konkretnych przedmiotów szkolnych i zadań nauczyciela? Spróbujemy to przeanalizować na przykładzie programu m.in. plastyki, wiedzy o kulturze, wiedzy o społeczeństwie, zajęć komputerowych, informatyki i języka polskiego.

4. Elementy edukacji medialnej w ramach różnych przedmiotów szkolnych

Nauczanie edukacji medialnej uwzględniono w programie plastyki (II i III etap edukacji) i wiedzy o kulturze (IV). W jednym z roboczych projektów pojawiła się

nawet propozycja przedmiotu o nazwie „plastyka i media”. Program nauczania plastyki jak i wiedzy o kulturze zawierają najwięcej elementów edukacji medialnej.

W celach nauczania plastyki jest mowa o kształceniu umiejętności percepcji i recepcji sztuki oraz ekspresji przez sztukę. Uczeń oprócz dzieł malarstwa czy rzeźby korzysta również z przekazów medialnych oraz stosuje ich wytwory w swojej działalności. Podejmuje twórczą działalność posługując się podstawowymi środkami plastycznymi, ale również technikami fotograficznymi i filmowymi. Realizuje projekty służące m.in. kształtowaniu kultury lokalnej i sublokalnej (szkolnej), stosując narzędzia i wytwory multimedialne. Rozróżnia dyscypliny w takich dziedzinach jak architektura, sztuki plastyczne oraz w innych sztukach wizualnych (fotografika, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet).

Więcej elementów dotyczących edukacji medialnej odnajdujemy w programie wiedzy o kulturze. Celem kształcenia jest m.in.: (a) odbiór i wykorzystanie informacji. Uczeń odbiera teksty kultury i wykorzystuje informacje w nich zawarte z uwzględnieniem specyfiki medium, w którym są przekazywane, (b) Tworzenie wypowiedzi. Uczeń tworzy wypowiedzi, celowo posługując się różnymi mediami (słowo mówione i pisane, obraz malarski, fotograficzny, filmowy, dźwięk, widowisko, środki multimedialne). Aktywnie współtworzy kulturę lokalną (szkoły, dzielnicy, miejscowości). W treściach nauczania wiedzy o kulturze jest to określone bardziej szczegółowo. Uczeń m.in.:

- analizuje film lub analizuje spektakl teatralny, posługując się podstawowymi pojęciami z zakresu właściwej dziedziny sztuki,
- charakteryzuje podstawowe media kultury (słowo, obraz, dźwięk, widowisko),
- wymienia ich różne formy (słowo mówione, pismo, książka, obraz malarski, fotografia, film, program telewizyjny, spektakl teatralny) oraz użycia (nowe media, media masowe, media interaktywne, multimedia),
- samodzielnie wyszukuje informacje nt. kultury w różnych mediach (bibliotekach realnych i wirtualnych),
- wypowiada się - w mowie i w piśmie - na temat wytworów kultury i ludzkich praktyk w kulturze (zachowań, obyczajów, przedmiotów materialnych, dzieł sztuki),
- przygotowuje prezentację lub inną formę wypowiedzi multimedialnej - blog, forum, strona WWW - na tematy związane z kulturą lokalną i regionu lub z szeroko pojętymi problemami kultury współczesnej.

Innym przedmiotem szkolnym, w którym umieszczono wiele zapisów dotyczących edukacji medialnej jest informatyka (III i IV etap), wcześniej realizowana jako zajęcia komputerowe (II). Wśród celów kształcenia zajęć komputerowych możemy wymienić:

- komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjnej,

- 28
- wyszukiwanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł,
 - opracowywanie za pomocą komputera rysunków, motywów, tekstów, animacji, prezentacji multimedialnych i danych liczbowych.

Uczniowie poznają jak bezpiecznie posługiwać się komputerem i oprogramowaniem, zagrożenia i ograniczenia związane z korzystaniem z Internetu, w jaki sposób można rozwiązywać problemy z użyciem komputera i jak wykorzystywać go do poszerzania wiedzy, umiejętności i do rozwoju zainteresowań. Podobne sformułowania, o bardziej rozbudowanej treści i wymaganiach odnajdujemy również w programie informatyki. Jest tutaj mowa o wykorzystaniu komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin oraz do rozwijania zainteresowań.

Liczne odniesienia do edukacji medialnej zawiera również program wiedzy o społeczeństwie (III i IV etap). Uczeń m.in.:

- omawia funkcje i wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu w *życiu* obywateli,
 - charakteryzuje prasę, telewizję, radio, Internet jako środki masowej komunikacji i omawia wybrany tytuł, stację czy portal ze względu na specyfikę przekazu i odbiorców, wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy,
 - krytycznie analizuje przekaz reklamowy,
 - uzasadnia, posługując się przykładami, znaczenie opinii publicznej we współczesnym świecie,
- odczytuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej i interpretuje je.

Elementy edukacji medialnej znajdujemy również w programie nauki języka polskiego: Uczeń m.in. (III etap):

- odbiera komunikaty pisane, mówione oraz nadawane za pomocą środków audiowizualnych - rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie,
- odróżnia informacje o faktach od opinii, rozpoznaje różnice między fikcją a kłamstwem,
- rozpoznaje wypowiedzi o charakterze emocjonalnym i perswazyjnym, rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne (artykuł, wywiad, reportaż).

Podobnie w szkole ponadgimnazjalnej (IV etap) uczeń w ramach języka polskiego m.in.:

- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), politycznych (przemówienie) i popularnonaukowych,
- wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; odczytuje zawarte w odbieranych tekstach informacje zarówno jawne, jak i ukryte;

- rozpoznaje typ nadawcy i adresata tekstu,
- rozpoznaje manipulację językową w tekstach reklamowych oraz w języku polityków i dziennikarzy,
- porównuje tekst linearny i hipertekst (w zakresie rozszerzonym języka polskiego).

Są to szczególnie ważne umiejętności medialne, związane z rozróżnianiem pomiędzy rodzajami przekazów medialnych i gatunkami medialnymi. Można zatem powiedzieć, że istotne treści edukacji medialnej zawarte w ścieżce edukacyjnej edukacji czytelnicy i medialnej zostały ujęte w programie nauczania innych przedmiotów szkolnych. Krystyna Kiernożek z Departamentu Programów Nauczania i Podręczników Ministerstwa Edukacji Narodowej uważa, że w nowej podstawie programowej edukacja medialna jest uwzględniona w przedmiocie: wiedza o społeczeństwie oraz ujęta międzyprzedmiotowo. Jej zdaniem w przedmiocie wiedza o kulturze jest dużo zagadnień o mediach, ale w kontekście posługiwania się nimi (słowo mówione i pisane, obraz malarski, fotograficzny, filmowy, dźwięk, widowisko, środki multimedialne), jak również jest mowa o aktywnym współtworzeniu kultury lokalnej, analizie i interpretacji tekstów kultury¹⁰.

Można powiedzieć, że w tworzeniu nowej podstawy⁷ programowej dla edukacji medialnej przyjęto model „rozproszonych treści”. Edukacja medialna jest nauczana elementarnie w ramach różnych przedmiotów. Wiąże się z tym jednak kilka problemów. Stąd niektórzy przedstawiciele środowisk oświatowych opowiadają się za innym rozwiązaniem dla edukacji medialnej w szkole.

5. Postulat i możliwości edukacji medialnej jako odrębnego przedmiotu szkolnego

Krytycznie na temat modelu „rozproszonych treści” i koncepcji łączenia edukacji medialnej z innymi przedmiotami wypowiedzieli się członkowie Forum Edukacji Medialnej¹¹ powstałego z inicjatywy Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w 2008 roku, jak również i sama Krajowa Rada. Dopuszczono możliwość tymczasowego łączenia edukacji medialnej z innymi przedmiotami do czasu wykształcenia odpowiedniej kadry dydaktycznej. W liście Witolda Kołodziejewskiego, przewodniczącego KRRiT do Katarzyny Hali, minister edukacji narodowej, z maja 2008 roku czytamy m.in.: Uczestnicy spotkania w Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji wyrazili pogląd, że docelowy system kształcenia w zakresie edukacji medialnej powinien być powszechny i ciągły, a nawet powinien obejmować wychowanie przedszkolne. Obecne propozycje łączenia edukacji medialnej z plastyką wydają się w praktyce

¹⁰ Korespondencja własna 23.11.2009.

¹¹ Forum Edukacji Medialnej, <http://ww.v.krrit.gov.pl/bip/Edukacjamedialna/tabid/310/Default.aspx> (23.03.2010).

wysocze niefortunne. Do czasu wykształcenia odpowiedniej kadry nauczycielskiej należałoby raczej łączyć edukację medialną z informatyką¹². W stanowisku KRRiT. przyjętym 10 czerwca 2008 roku, również pojawia się podobny zapis: wyrażamy nadzieję, że Ministerstwo Edukacji Narodowej weźmie pod uwagę naszą opinię o niefortunnym połączeniu tematyki edukacji medialnej z plastyką. Zdaniem Krajowej Rady bardziej zasadne byłoby połączenie tej tematyki z zajęciami z informatyki lub bibliotekoznawstwa, oczywiście do czasu wykształcenia odpowiedniej kadry nauczycielskiej, umożliwiającej wprowadzenie edukacji medialnej jako samodzielnego przedmiotu¹³.

Idea edukacji medialnej jako odrębnego przedmiotu coraz częściej pojawia się w dokumentach Unii Europejskiej. W rezolucji z 16 grudnia 2008 roku Parlament Europejski sugeruje, że przyszłościowym rozwiązaniem jest stworzenie specjalnego przedmiotu „edukacja medialna” oraz interdyscyplinarne podejście powiązane z projektami pozaszkolnymi¹⁴. Zatem model „rozproszonych treści” można uznać za przejściowe rozwiązanie. Docelowym rozwiązaniem byłoby utworzenie odrębnego przedmiotu, co nie oznacza, że wybrane treści związane z mediami nie mogłyby być elementem programu innych zajęć czy projektów edukacyjnych.

Postulat edukacji medialnej jako odrębnego przedmiotu postulują też polscy medioznawcy i pedagodzy mediów m.in. prof. Bronisław Siemieniecki, prof. Tomasz Goban-Klas czy prof. Wiesław Godzić. Ostatni z wymienionych jest współautorem Raportu o mediach audiowizualnych prezentowanym podczas Kongresu Kultury Polskiej w 2009 roku. W 2000 roku prof. Godzić przygotował również Raport o edukacji medialnej na zlecenie KRRiT. Już wtedy zauważył, że wśród osób decydujących o kształceniu oświaty, wśród nauczycieli, a także wśród polityków, nie zostało upowszechnione przekonanie, że edukacja medialna stanowi konieczny i bardzo ważny fragment edukacji ogólnej całego społeczeństwa. Zdaniem Godzica problematyka edukacji medialnej jest bagatelizowana i marginalizowana. Konsekwencją tego stanu rzeczy jest źle przygotowana podstawa programowa, chaos decyzyjny, brak nowoczesnych wzorców i właściwych pomocy naukowych. Obserwuje się ponadto brak większego zainteresowania ze strony organizacji społecznych i samorządowych¹⁵.

12 List Witolda Kołodziejewskiego Przewodniczącego KRRiT do pani Katarzyny Hali Minister Edukacji Narodowej. http://www.krrit.gov.pl/bip/Portals/0/edukacja/hall_men.pdf (24.03.2010).

13 Stanowisko KRRiT z 10 czerwca 2008 roku w sprawie potrzeby upowszechnienia wiedzy z zakresu edukacji medialnej, http://www.lcrrit.gov.pl/bip/Portals/0/edukacja/st__080610.pdf

14 Umiejętność korzystania z mediów w środowisku cyfrowym. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym (2008/2129(INI)). nr 20.

15 Wiesław Godzić, *Od czego zacząć (edukację medialną)?*, w: *Przygotowanie nauczycieli do nauczania odbioru mediów*, SesjaNaukowa w Opolu 18 kwietnia 2000, Opole: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka 2000.

W nowym raporcie prof. Godzić podkreśla, że trzeba stworzyć politykę edukacji medialnej, nie tylko kształcić dzieci i młodzież, ale także edukować medialnie dorosłych obywateli i przygotowywać nauczycieli jako przyszłych edukatorów medialnych. Uczyć wiedzy o mediach, ale także kształcić umiejętności medialne, komunikacyjne i artystyczne. Prof. Godzić również opowiada się za osobnym przedmiotem w szkole i krytykuje próby łączenia edukacji medialnej z informatyką czy plastyką. Jego zdaniem edukacją medialną nie mogą zajmować się osoby nieprzygotowane, z przymusu¹⁶.

Edukacja medialna jako odrębny przedmiot daje możliwość:

- opracowania czytelnej podstawy programowej, ujętej w jednym fragmencie oraz uporządkowania rozproszonych treści edukacyjnych i celów kształcenia,
- pozwala na określenie, kształcenie i ocenę kompetencji nauczycieli w tym zakresie w miejsce ujętej w preambule ogólnej zachęty dla wszystkich nauczycieli,
- odciąża program innych przedmiotów (wiedzy o kulturze, języka polskiego itd.) z elementów edukacji medialnej, do której nauczania nauczyciele mogą być nieprzygotowani w należyty sposób.

W obecnej sytuacji istnieje jednak możliwość edukacji medialnej jako odrębnego przedmiotu szkolnego. Dyrektorzy szkół i rady pedagogiczne mogą wprowadzić dodatkowe przedmioty szkolne zgodnie z potrzebami i zainteresowaniami uczniów, w tzw. wariancie uzupełniającej.

Forum Edukacji Medialnej dąży do zainicjowania ogólnopolskiej kampanii na temat edukacji medialnej, podjęcia prac nad społecznym projektem podstawy programowej dla edukacji medialnej jako odrębnego przedmiotu, pilotażowego wdrożenia takiego przedmiotu do systemu szkolnego oraz zbudowanie szerokiego poparcia społecznego i politycznego wokół postulatu edukacji medialnej. Była o tym mowa podczas VII spotkania Forum w siedzibie Polskiego Radia, 4 marca 2010 roku, oraz w towarzyszących spotkaniu dyskusjach na antenie¹⁷.

Innym problemem, który wymaga rozwiązania, są podjęte kilka lat wcześniej inicjatywy kształcenia przyszłych nauczycieli edukacji medialnej, głównie w ramach kierunków pedagogicznych i dziennikarskich. Inicjatorzy tych specjalności zakładali szybkie wprowadzenie nowego przedmiotu do szkół. Studenci mają jednak problem ze znalezieniem pracy zgodnej ze swoją specjalnością. Ministerstwo Edukacji Narodowej twierdzi, że w Polsce nie mamy przygotowanej kadry pedagogicznej

16 W. Godzić, A. Drzał-Sierocka. *Raport o mediach audiowizualnych. Priorytet dla edukacji medialnej*, <http://www.kongreskultury.pl/title,pid,184.html%20> (23.03.2010).

17 P. Drzewiecki, *VII Forum Edukacji Medialnej*, Press Cafe, http://www.presscafe.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=447:vii-forum-edukacji-medialnej&catid=70:mediaedukacja&Itemid=386 (23.03.2010).

do prowadzenia edukacji medialnej. Tymczasem przygotowywanie odpowiedniej kadry rozpoczęło się już kilka lat temu. Bez wsparcia ze strony ministerstwa trudno będzie zagwarantować absolwentom odpowiednią dla nich pracę. Studentom tych specjalności trudno nawet o odpowiednią praktykę szkolną.

Ogólny zapis preambuły daje jednak możliwość szerokiej edukacji medialnej nauczycieli, tworzenia kierunków podyplomowych. Zapis ten nie ma jednak charakteru wiążącego. Można rozważać również tworzenie kierunków podyplomowych kształcących nauczycieli wiedzy o kulturze, która w znacznej mierze jest - według nowej podstawy - wiedzą o kulturze medialnej.

Należy mieć nadzieję, że obecna sytuacja ulegnie zmianie i edukacja media doczeka się bardziej odpowiedniego rozwiązania programowego w systemie oświaty.

Bibliografia

- Edukacja medialna i dziennikarstwo* - Piotr Drzewiecki. <http://presscafe.eu>
Forum Edukacji Medialnej, [http://www.krrit.gov.pl/bip/Edukacjamedialna/
tabid/310/Default.aspx](http://www.krrit.gov.pl/bip/Edukacjamedialna/tabid/310/Default.aspx)
- Godzić W., Drzał-Sierocka A., *Raport o mediach audiowizualnych. Priorytet dla edukacji medialnej*, <http://www.kongreskultury.pl/title,pid,184.html%20>
- Godzić W., *Od czego zacząć (edukację medialną) ?*, w: *Przygotowanie nauczycieli do nauczania odbioru mediów*, Sesja Naukowa w Opolu 18 kwietnia 2000, Opole: Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka 2000.
- Reforma Programowa MEN, <http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/>
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z dnia 9 maja 2002 r. nr 51, póź. 458, z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r. nr 4, póź. 17.
- Umiejętność korzystania z mediów w środowisku cyfrowym. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym (2008/2129(INI)), nr 20.

Słowa kluczowe:

Edukacja medialna w polskiej szkole, reforma programowa 2008 roku

Key words:

Media education in Polish schools, curriculum reform in 2008

Summary

The article is a critical analysis of media education curriculum contained in the new curriculum of general education. It also presents the social postulates toward the creation of a separate school subject.